

Márton Evelin • SOLEA MINOR

Márton Evelin

SOLEA MINOR

BOOKART

Csíkszereda, 2021

Szerkesztette Mihály Emőke

Illusztrálta és a borítót tervezte Kovács István

ISBN 978-606-8994-39-0

© Márton Evelin, 2021

© Bookart, 2021

1_őssziget, szigetek születése, vágyak_

Volt egyszer egy sziget. Az egész világon csak az az egy. A szigeten szépséges dombok és hegyek, kráterek, magas csúcsok és mély szakadékok. A hegyek derekán erdőségek, és körös-körül a tenger haragos, máskor szelíd kékje csillogott, és rózsaszínű rododendronok nőttek lankás dombjain, és hosszú szárú füvek és fekete tulipánok, és nád, és kender, és más növények. És élt ott mindenféle csúszómászó és mindenféle kétlábú és emlős, madarak és rovarok garmadája. És béke volt, habár nem tudott erről senki, a béke észrevétlenül lapult valahol a szigeten, és aztán örök feledésbe merült.

A sziget széthasadt, kisebb és nagyobb részek szakadtak le belőle, és szétszóródtak a világóceánban, amelynek akkor még nem volt neve.

Az ősszigetet, ahol a legenda szerint béke volt, mindenki a maga módján elsiratta, és siratja máig is, de mindhiába, mert úgy tűnik, az ember inkább háborúra, mint békére termett.

Titokban mindenki szeretne egy szigetet, amely csakis az övé, ahová azt enged be, akit akar, amikor akarja, és ahol egymaga dönthet a sorsa felől.

Szigetre többféleképpen szert lehet tenni. Örökölhethünk egyet, vagy többet is. Vásárolhatunk, ha van mivel. Vagy megelégedhetünk azzal, hogy nyelvszigetlakók vagyunk, ez egy igen furcsa állapot, amelyről megoszlanak a vélemények. Van, aki azt állítja, hogy ez rossz, végünk van. Mások azt mondják, hogy ez nem jó, de nem is rossz, csak a megnevezés pocsék, folyton valami szószban úszó étel jut eszükbe róla, ők enklávénak mondják, az tudományosabban hangzik. És van, aki rezignáltan törődik bele abba, hogy ez a világ rendje, merthogy előbb-utóbb minden feledésbe merül, még a legendák is.

2_szigetek, szigetlakók_

Nem nagy sziget ez, éppen csak elférünk rajta.

Nekem azt mondták, hogy óriási, szinte határtalan.

Minden bizonnyal tévedtek, vagy nem erről a mi szigetünkről beszéltek Önnek. Kár volt idefáradnia.

Azt is mondták, lakói vendégszerető, barátságos népek.

Mondom, hogy nem mirőlunk van szó. Félreértés az egész. Menjen innen Isten hírével!

Isten hírével?

Ha nem tetszik, hát menjen csak úgy, ahogy jött. És ne nézzen vissza, megárthat.

3_sziget, nyelvsziget, a jövő_

Kis csónakokban és lélekvesztőkben evezünk. Óceánjárókkal, páncélozott és jégtörő hajókkal haladunk. Meghódítunk és leigázunk mindent, ami utunkba kerül. A szigeteket saját képünkre formáljuk, kiépítjük, leromboljuk, újranevesítjük, sivatagosítjuk tetszés szerint. Tesszük mindezt azért, hogy míg itt vagyunk, gyönyörködhesünk bennük, vagy hasznot húzzunk belőlük, netán örökre eladósodjunk.

Utódaink akkor is marakodni fognak, hogyha nem hagyunk rájuk semmit.

De fűz minket örök reménység ahhoz is, hogy az a bizonyos béke-, tej-, méz-, szelídség-sziget mégis valóságos és elérhető. Délutánonként papírhajókat hajtogatunk, és útjukra bocsátjuk őket vékony ereken, és hiszünk abban, hogy valóban kiérnek majd a nyílt tengerre, és eljuthatnak valahová, egy másik földre, és hogy ott valaki kifogja az üzenetünket, és tudni fog rólunk.

Szigetet szigetre halmozunk, ha egymásra rakhatók őket, felérnénk az űrbe, melyet hasztalan próbálunk meghódítani vagy megszelídíteni. Az űr közömbös irányunkban.

Egy szigetről álmodva, ahol békében elférnénk mindannyian, ahol méz és tej és szelídség lenne, sodródunk, legtöbbször öntudatlanul. Sziget, az nem lesz sehol.

Nincs, ahol kikötni errefelé, a végtelen víztükör bölcsőnk és koporsónk. Születés és halál között lebegés az életünk. És hullámmászás, és tajtékzó szökőár.

4_vallomások, kődobálás, jóslat_

Konok természetem van, elismerem. Mint minden szigetlakónak. Tudják, egy sziget – kicsi, nagy vagy közepes – állandó támadásoknak van kitéve. Soha sem lehet tudni, ki vet reá szemet és kívánja meg olyannyira birtoklását, hogy hajlandó ezért akár véres csatákat is vívni. A szigetlakó lehet látzólag könnyelmű, ám higgyék el, állandóan védelmi stratégiákon agyal, és gondolatban kővel hajigál minden betolakodót. Miért teszi ezt? Kénytelen ezt tenni. Nem tehet másként. Fogadhatja persze őket örömmel és szeretettel, alázattal, félelemmel, meghunyászkodva. Függhet számtalan szigeten kívüli erőtől, de lehet független is, attól függ. Az idegenek, bármennyire kedvesek is lennének, mindig új betegségeket hoznak. És messze még az az idő, amikor az emberiség immunrendszere képes lesz olyannyira összehangolódni, hogy ne pusztuljunk bele idegen kórságokba. Az alkalmas idő eljön persze, de arra nekünk már se hírünk, se hamvunk, és az is lehet, nem porrá leszünk, hanem vízzé válva vegyülünk össze az óceánnal, ha elsüllyedünk. Vagy lesz belőlünk beláthatatlan és élettelen sivatag, ha a víz visszahúzódik, vagy eltűnik teljesen a bolygóról. Ez éppen annyira lehetséges, mint az, hogy új szigetek emelkedjenek ki a vízből itt vagy ott, akárhol. Minden lehetséges, de akarattunktól függetlenek azok az erők, amelyek az ilyesféle dolgokat rendezik. A szigetlakók mind tudják ezt, mert ezzel a tudással születnek, mint

ahogy mindannyian születünk valamivel, amit jobb híján tudásnak nevezünk, mert az ösztön rosszul hangzik, és mert mi fennen hangoztatjuk, az ember az nem ösztönlény.

5_Isola 34: az özvegy, szigetleírás_

Körülvesznek engem a..., körülvesznek – dúdolta a frissen megözvegyült, és dúdolhatta, mert az ég madarai hallhatták esetleg, a süketnéma sírásók csak a bólintását várják, és leeresztik a koporsót a gödörbe. A gyermekek puhány és gyülevész serege házi teniszbajnokságot játszik, azt hiszik szegények, a gondtalanság és a jólét örök és végtelen. Fel sem tűnt nekik, hogy apjuk eltávozott az élők sorából, pedig a koporsót bevitték, majd kihozták a házból, és egy bánatos öszvér poroszkált vele igen lassan. Ők csak adogattak végeérhetetlen szettekbe bonyolódva, nyakalva hideg italokat, és bőgetve hangszórók garmadóját, és szívtak porokat, és pörögtek tovább, míg az öszvér a nyikorgó szekeret kihúzta a hegyoldal teraszos részére, a szőlőtőkék közelébe. Az özvegy úgy saccolta, ez az oldal mindenképpen az övé marad, ha kell, kész harcolni is érte.

Az özvegy vérmes nőszemély, makrancos természet. Szereti a bort, szereti a szőlőt, nem bánja, ha kapálni kell, és gondozni a girbegurba tőkéket, görnyedni és a melegtől félig megbolondulni és nagy esőktől elnehezült ruhában dagonyázni a sárban, nem

bánja mindezt. A sziget az övé, az övé volt mindig, de lám, osztozkodnia kell rajta nemsokára, és azon kénytelen tünődni, hogy egy fél sziget még sziget-e, vagy sem.

A szőlőtőkék illatoztak, és ő a döntés meghozatalát későbbre halasztotta. Átadta magát az önfeledt örömmek, arcát a nap felé fordítva beszívta a sós levegőt, és hallgatta az ütemesen csattogó csákányt és a csendülő lapátot.

Végre eljött a nap, és eltemette az ő urát, uralma tehát megkezdődhet. A sírt fent a hegyoldalon ásatta, hogyha arra vetemedne valamikor, hogy meglátogattja, szép legyen a kilátás. Miután a földmérők befejezték a munkát, és meghatározták a sziget középvonalát, magas kerítést épít oda, és ha szükséges, öblöket és szirteket hasít ketté, és tányéraknákat helyez el a partvidéken, hogy aki átlép, pusztuljon el azonnal. Más újítást nem tervez a szigetre, jól van minden, ahogy van. Neki a roskadozó palota, a gyermekeknek a teniszpálya és a télikert, mely értelmetlen itt, ahol soha nincsen tél.

A szigeten élő állatokról azt gondolja, ha nagyon akarják, megszokják az új módit és az új határokat. A kerítés azért van, hogy mindenki a saját térfelén jöjjön és menjen, ahová csak kíván, ha már így hozta a sors. Az özvegy remélte, gyermekei, akiktől, íme, kerítéssel választja el magát, megunják majd az egyhangúságot, és önként elköltöznek valahová. Akkor talán vágat valahol egy ajtót, és néha átsétál a túoldalra. Ha meg nem mennek el, ő majd jobbnál jobb

elméleteket gyárthat arról, hogy egy fél sziget sziget-e, vagy sem. Háborítatlanul gondolkozhat ezen halála napjáig, vagy még azon is túl.

6_összegzés, h.f._

Volt egyszer egy sziget. Az egész világon csak az az egy.

A sziget széthasadt, kisebb és nagyobb részek szakadtak le belőle, és szétszóródtak a világóceánban, amelynek akkor még nem volt neve.

Van, aki rezignáltan törődik bele abba, hogy ez a világ rendje, előbb-utóbb minden feledésbe merül, még a legendák is.

Utódaink akkor is marakodni fognak, hogyha nem hagyunk rájuk semmit.

Messze még az az idő, amikor az emberiség immunrendszere képes lesz olyannyira összehangolódni, hogy ne pusztuljunk bele idegen kórságokba.

Nem nagy sziget ez, éppen csak elférünk rajta.

Nincs, ahol kikötni errefelé, a végtelen víztükör bölcsőnk és koporsónk. Születés és halál között lebegés az életünk. És hullámozás, és tajtékozós szökőár.

H. f.: ad eundem in spectaculum

ÉN, DZSEMME

Vajon hány búzaszem volt egy kalászban? Ezt magamtól kérdezem, senki nincs a közelben vagy a távolban, aki válaszolhatna. Körülöttem néma és süket sírkövek, egy sem beszél hozzám, pedig olvastam arról, hogy a holtak a kövek által néha üzennek, tanácsot adnak, ha megérinted őket, átlépsz egy másik időbe, de azt hiszem, ez is csak mese, mint az összes többi, vagy a földdel együtt az idő is odalett, és a holtak tanácsai.

Kalászos növény nem nő a szigetünkön, de liszt még van raktáron, mert a készletből a boltos féléven te 5 kilogrammot kap, és már mióta így megy ez! Fél száz esztendeje. A földmérők azt mesélik, hogy a sivatagban, a város alatt óriási raktárak vannak, mint ha eleink ezeréves háborúra készültek volna, igaz, ők még sokan voltak. Nekem nem kell liszt, rég nem élek vele, a földmérőkkel való bóklászásom idején szoktam le róla. A boltos, egy Atanáz nevezetű kellemetlen vénember folyton sopánkodik, hogy rádohosodik miattam, és a tengerbe kell szórja, mert sem liszt kukac nincsen, sem más ember rajtam kívül, akire rászózható. Nem kedvelem a vén pojacát, de néha meglátogatom, amikor megunom a fókák klaffogását és zsiszegését, a sirályok hisztérikus sikoltozását.

Azt szoktam javasolni, hogy egye meg ő, vagy szórja a madaraknak. Esetleg írjon levelet az Elosztónak, hogy ne küldjön több lisztet ide. A liszt kukac kihalása nagy csapás, gyermekkoromban kedvencem volt a rózsaszínűre pirított, kövér hernyó.

Az Elosztó, akiről a földmérők mesélték, hogy tudós elme volt, már régen halott, de rendszere és hálózata működik, a kereskedők klánja lámák vontatta kordéval fáradhatatlanul járja Solea Minor töredezett útjait, sziklás ösvényeit. Lisztet, cukrot, konzerveket, ritkán italt, kábítószer, gyógyítópirulákat osztanak, és rendeléseket vesznek fel, amelyeket előbb vagy utóbb kiszállítanak. A sirály bármit felzabál, amihez hozzáférhet. Más madár nem jár erre, a halfarkasokat csak hallom időnként, közelről még egyet sem láttam. Lehetséges, hogy valahol a végtelen óceánban még ingadozik néhány szomorú kocka, mint a mienk, és azokon a kockákon sokféle állat és növény él, nem tudom. A boltosnál időnként gyanús tojások jelennek meg, amelyekből megfelelő tartás mellett kikel egy-egy életképtelen dempó. A lény véleményem szerint a boltos műve, ő tudja, hogy csinálja őket, mert ki más csinálhatná. A dempó embernek túlságosan *madaras*, madárnak felette *emberes*. A tolas-pikkelyes szörnyszülött minden porcikája arról árulkodik, hogy nem a természet hozta létre, az enciklopédiában sem láttam hasonló rondaságot, pedig drága barátom, L'Tót úr szerint abban minden megvan. A pingvintermetű és emberarcú rém pár hónapos

létezése során az őrületbe kergeti nevelőjét, sivalkodásának emléke haláláig kísérti azt, aki panaszkodni hallotta. Az ellenségemnek sem kívánnám, ha lenne. Miután letelepedtem itt, a boltos addig varázsolt, míg magamhoz vettem én is egy lágyhájú tojást, és meleg fény alatt óvatosan forgatgattam, mígnem kikelt a pulya. Csúf portéka volt, kétségbe ejtett követelőző étvágyával, csak akkor halkult el kissé, amikor telethöthette a csőrét, platánkukaccal és apró halakkal ettettem. Az italt sem vetette meg. Úgy itta a bort, mintha a saját pulyám lenne, büszke is voltam rá, de csak átmenetileg. Halálát kiborító őrjöngés előzte meg, egész testét rángások kínozták, sikított éjjel és nappal, megállás nélkül. A negyedik nap reggelén lelőttem a legjobb parittyámmal, egy szempillantás alatt kimúlt. Gondolom, észre sem vette, hogy egy szép hosszú szeg fúródik a koponyájába. Illendően eltemettem, jó mélyre, jelet sírja felett nem hagytam, hogy minél előbb elfelejtsem, hová hantoltam el. Csend lett a vámházban, és én újra árva lettem, de ez nem nagy ügy, már majdnem mindenki árva Solea Minor szigetén. Csakhogy a népek, velem ellentétben, szeretnek klánokba rendeződni, mestereket követni, imádják, ha valaki vezeti őket, értelmet szab a mindennapoknak, és kijelöli az ünnepeket. Nekem nincs vezérem, bánom is én, ki irányítja a szigetet, felőlem meg is eheti. Létezésünk teljes reménytelensége általában csodálatos nyugalmat ad énnekem, bár sajnos még mindig túl sokat gondolkodom, ideális lenne abbahagyni, a gondolatok sok galibát okoznak.

Senki sem szól bele, hogyan tengetem napjaimat. Ez jó. De néha mégis bánatos vagyok. Megunom, hogy csak magammal beszélek, ezért hetekig iszom a pincében, énekelek, szavalok, és okádok, fekete szurkot ürítek a vederbe hajnalonta. Tavasszal és ősszel, a vastag ködök idején kalaptűvel meztelencsigákra vadászom. Betegre zabálok magam szózott és pörkölt csigahúsból, hascsikarás és hányinger kínoz, halott fókákra, emberekre gondolok, és sírok. Régebben depresszióknak hívták ezt, és kezelni próbálták eleink, az írások szerint nem túl nagy sikerrel. Egyes feljegyzések arról számolnak be, hogy bizonyos vidékeken békén hagyták az elmeháborodottat, elfogadták mániáit. Ha bosszankodtak rá, elkerülték, ha nem kedvelték, úgyszintén. Ha korábban szerették, hát szerették tovább, és kész. A bolond nem gyógyult meg, de betegebb sem lett. Más feljegyzések szerint ezek az elmeháborodottak valójában egy jószágos Isten gyermekei voltak, boldogan éltek, és boldogan haltak meg, sokukra utólag szentként emlékeztek, de ma már senki sem emlékszik, nincsenek szentek, és a maga módján mindenki eszelős, depressziós vagy mániákus.

Időnként a saját szavaimat tévesen olvasom, és a másét is keverem. Hogy a gondolataim az enyémeke, vagy csak olvastam őket valahol, nem világos. Talán az enyémeke, talán nem. Fekete tűz az álmom, mindent felemészt. Írni és olvasni nagyapám tanított, ennyit köszönhetek neki, és ez éppen elég. Kinyitott egy

másik világot, a szavakét és a szárnyaló képzeletét, aztán magamra hagyott. Pontosabban én léptem meg tőle, undok és mogorva, rideg ember volt. Emrének hívták, valószínűleg ő is régen halott, csontjairól leette a húst az eső, a sár, és belekeverte Solea Minor terméketlen földjébe.

Talán nem kellene annyi bort innom, de az ember nem bánhat olyan cudarul az örökségével, hogy rá sem hederít. Az emlékezet amúgy is szeszélyes, öncélú, és bármilyen emlék teljességgel átformálható, jó és rossz, valóság és képzelet egyaránt. Senki sem látja a múltat vagy a jövőt – emlékképekből rakjuk össze a saját valóságunkat, a jelen pillanatot. De jó hinni a mesékben, édes az önámítás. Pincémben 83 hordó bor áll, beosztom, hogy kitarson, míg el nem visz a jeges áradás. Az előző temetőőr halott volt, amikor örökébe léptem, így nem tudom, az ő borát vagy más borát iszom, de ez *lényegtelenséggel teljes*. Hogy ide kell jönnöm, mert ez a sorsom, azt Indi Mamám Edemi jóslatából tudtam meg, mint általában bárki, aki sorsára kíváncsi. A sorsjegyet egy kóbor árustól vettem, a várostól nem messze, egy fél marék rézszögért. A földmérők szerint Indi sarlatán, aki ugyanolyan ártalmatlan lenne, mint a szakadt gúnyákban tekerdő kószálótáptosok, ha senki nem venné komolyan. De ez már teljességgel lehetetlen, Indit, a *kecskeistent* mindenki ismeri és féli, de legalábbis hallott róla, és feltétel nélkül elhisz bármit, amit kinyilatkoztat. Indit én ugyan soha nem láttam,

mégis azt gondolom, hogy létezik, és jól jártam az őrséggel. Munkaköri leírásom szerint a semmit és a mindenséget vigyázom, és erről naplót vezetek, a sírkövek alatt nyugvó idegenek és ismerősök álmát őrzöm, ezenkívül naphosszat fürkészhetem a végtelen horizontot, vagy azt csinálom, amit akarok. Ma már mindenki *egészséges*, leszámítva, hogy sokat fáj a feje, és nehezen lélegzik a gyakori ködök miatt, illetve pocsek az emésztése, mert minden kaja, amit felzabál, legalább ötven esztendő teltől fémbe vagy egyéb anyagból készült tárolóba zárva. Ettem már hetven-, sőt százéves konzervet, e téren nem érhet meglepetés. Solea Minor szigetén a legtöbb ehető dolog fél évszázados. A földmérők, akikkel néhány esztendeig ide-oda mászkáltam a szigeten, meg voltak győződve arról, hogy nagyon kevesen maradtunk, pár százan talán, viszont hosszú életünket azoknak az anyagoknak köszönhetjük, melyekkel őseink az élelmiszereket tartósították. Ugyancsak ők világosítottak fel legutóbb, amikor tavaly ősszel erre jártak, hogy legfeljebb két évtized, és víztartalékunk aljára érünk, attól kezdve pedig kampec, nincs tovább. Hacsak nem szakad elébb reánk a jeges áradás, ami lemos erről a bűvös kockáról, de hagyjuk a szomorú témát, inkább kisétálok a partra, és megfogok egy gyanútlanul sütkérező, szép kövér sirálymadarat. Nem hinném, hogy rajtam kívül bárki más vadászik még ezen a szigeten, amúgy se nagyon van mire. A fókák kedvesek és sokkal okosabbak nálam. Fókát nem eszem, pedig tudom, hogy laktató, vitaminokkal teljes.